

سرنوشت آخرین مصوبات ۱۰ دانشگاه در هاله‌ای از ابهام!

وزیر علوم در گفت‌وگو با «فرهیختگان»: دانشگاه‌ها باید مستقل و شفاف باشند

زهرا رضایی
نایب‌رئیس گروه دانشگاه

هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها را باید به عنوان بالاترین نهاد تصمیم‌گیر در دانشگاه‌های دولتی معرفی کرد که در حوزه‌های مختلف از حوزه‌های آموزشی و پژوهشی گرفته تا حتی تعیین شهریه برای دانشجویان شهری به‌پردازد از لحاظ قانونی اجازه تعیین تکلیف دارند. هیئت‌هایی که از آن‌ها به عنوان نماد استقلال دانشگاه‌ها یاد می‌شود. هیئت‌هایی که قطعاً خروجی جلسات آن‌ها تأثیر قابل توجهی در روند فعالیت خانواده دانشگاهیان از دانشجو گرفته تا هیئت علمی و کارمندان گذاشته و خواهد گذاشت. علی‌رغم سهم بالای اثرگذاری این هیئت‌ها، اما مسائل مهمی هم پیرامون فعالیت آن‌ها وجود دارد. عدم شفافیت، برداشت تفسیرهای مختلف از قوانین، عدم پایبندی به برگزاری منظم جلسات و عدم پاسخگویی اعضا نسبت به آثار تصمیماتشان را باید جزء موضوعاتی به حساب آورد که هم عملکرد اعضای حاضر در هیئت‌امناها را تحت تأثیر قرار داده و هم جامعه هدف تصمیمات آن‌ها را بعضاً با سردرگمی همراه می‌کند.

نتیجه ابهام در قوانین

تشتت در رویه‌های اجرایی هیئت‌امناها

یکی از اصلی‌ترین مسائل مربوط به هیئت‌امناهای آموزش کشور را باید علی‌رغم نقش بزرگ آن‌ها در پیشبرد برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و حتی فناوریانه، در حاشیه ماندن اعضای این هیئت‌ها از الزام‌شان برای پاسخگو بودن نسبت به فعالیت‌هایشان دانست. واقعیت آن است که تا امروز بررسی کاملی نسبت به وضعیت عملکرد هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها و همچنین چالش‌های این حوزه صورت نگرفته و حتی این موضوع آنطور که باید راه خود را به مقالات پژوهشی هم باز نکرده است. حتی همان تعداد اندک مقاله پژوهشی هم که در این زمینه صورت گرفته در کنار بررسی نقش بزرگ این هیئت‌ها در پیشبرد برنامه‌های دانشگاهی بیشتر به چالش‌های حقوقی و ابهام در عملکرد آن‌ها پرداخته است. یکی از مقالات این حوزه را باید «بایسته‌های حقوقی حاکم بر هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با تأکید بر آراء هیئت عمومی دیوان عدالت اداری» دانست که از سوی علی دهقان بنادکی و علی محمد فلاح‌زاده در ۱۳۰۱ منتشر شد. در مقاله به این سؤال پاسخ داده شده که بایسته‌های حقوقی حاکم بر هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در چهارچوب ارای هیئت عمومی دیوان عدالت اداری چیست؟ اولین چالشی که این مقاله به آن اشاره می‌کند ابهام در معیارهای مربوط بر قواعد حاکم بر هیئت‌امنا توسط قانونگذار است؛ موضوعی که دلیلی شده تا هیئت‌امناهای دانشگاه‌های مختلف اقدام به تفسیرپذیری از قوانین کرده و در نهایت شاهد تشتت در رویه‌های اجرایی آن‌ها باشیم. بر اساس این

مقاله، شفاف نبودن قواعد حاکم بر آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب هیئت‌امنا هم یکی دیگر از چالش‌های مربوط به این حوزه است. اتفاقی که باعث شده تا هیئت‌امنا صلاحیت وضع هرگونه مصوبه‌ای را داشته باشد و همین مسئله دست آن‌ها را برای قانونگذاری باز بگذارد؛ اتفاقی که مغایر اصل ۱۸۵ قانون اساسی شناخته می‌شود. با وجود اینکه تفسیرهای مختلف از قوانین باعث ایجاد رویه‌های خاصی در دانشگاه‌ها شده، اما حسین سیمایی صراف، وزیر علوم این مسئله را طبق قانون دانسته و در به «فرهیختگان» می‌گوید: «دانشگاه‌ها طبق قانون، استقلال مالی، اداری و استخدامی دارند و عملاً هم دانشگاه‌ها مانند یکدیگر رفتار نمی‌کنند و همین تنوع نیز نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها دارای استقلال بوده و از اختیاراتشان استفاده می‌کنند.»

بی‌توجهی هیئت‌امناها به برگزاری جلسات سالانه

یکی از موضوعات مهم مرتبط با هیئت‌امناها باید روند برگزاری جلسات آن‌ها دانست؛ جلساتی که از دل آن‌ها مقررات جدیدی وضع می‌شود؛ اما آنچه از واقعیت میدان به چشم می‌خورد، اینکه نظمی در روند برگزاری این جلسات وجود ندارد. از مقاله «کارکردهای هیئت‌های امنای دانشگاه‌های دولتی وابسته به وزارت علوم طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۵»، با بررسی صورت‌جلسات و مصوبات هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها ظرف ۱۵ سال، به این نتیجه رسیده که تعداد جلسات برگزارشده از سوی این هیئت‌ها در طول سال به صورت میانگین در بین دانشگاه‌های کشور به یک و نیم جلسه می‌رسد، درحالی‌که بر اساس ماده یک آیین‌نامه داخلی هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری باید در طول یک سال حداقل ۲ بار جلسات عادی هیئت‌امنا برگزار شود؛ یعنی عملاً در طول ۱۵ سال باید این میزان جلسات به ۳۰ جلسه می‌رسید.

طبیعتاً عدم پایبندی اعضای هیئت‌امنا به برگزاری منظم جلسات می‌تواند تا در وهله اول سازوکاری جدی‌تر برای الزام به برگزاری جلسات تعیین شده و همچنین با تعیین هیئت‌امنا مستقل برای همه دانشگاه‌ها، فشار کاری از روی هیئت‌امناهای دانشگاه‌های معین برداشته شود.

نامشخص بودن برگزاری جلسات هیئت‌امناها در ۱۵ دانشگاه

با وجود اینکه شاید آمارهای این مقاله را نتوان چندان به‌روز حساب کرد؛ اما بررسی «فرهیختگان» از وضعیت ۲۱ دانشگاه مهم کشور نشان می‌دهد وضعیت برگزاری جلسات هیئت‌امناها در ۱۵ دانشگاه مشخص نیست؛ یعنی عملاً ۷۱ درصد از دانشگاه‌ها حتی اطلاع‌رسانی درستی هم نسبت به برگزاری و عدم برگزاری این جلسات ندارند. اتفاقی که اگر تخطی از حیث قانونی درخصوص برگزاری جلسات وجود داشته باشد هم شناسایی آن به‌راحتی امکان‌پذیر نباشد؛ هرچند طبیعتاً خروجی این جلسات باید به

تأیید متولیان وزارت علوم برسد و همین مسئله می‌تواند نقش مؤلفه‌ای را ایفا کند که از طریق آن بتوان به برگزاری یا عدم برگزاری جلسات هیئت‌امنا در دانشگاه‌ها پی برد، اما با توجه به حجم بالای کارهای بر زمین مانده بعید به نظر می‌رسد که مسئولان این وزارتخانه بخواهند یا بتوانند درصد دقیقی در این زمینه داشته باشند

پاسخگویی ضعیف

در مقابل حجم بالای وظایف هیئت‌امناها

اصلی‌ترین سؤالی که درباره هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها می‌توان مطرح کرد، آن است که جایگاه آن‌ها در نظام آموزش عالی ایران چیست؟ سؤالی که مقاله‌ای به همین نام که از سوی احمد داوری در اواخر دهه ۸۰ منتشر شده، به آن پاسخ داده است. براساس یافته‌های این مقاله، هیئت‌امنا و روسای دانشگاه‌ها نقش مهمی در اقتصاد دانشگاهی ایفا کرده و وظیفه شناخت نیازهای منجرولی جامعه، اعمال مدیریت زمان، هزینه، منابع انسانی و روابط بین‌سازمانی را برعهده دارند؛ البته به همان میزان نیز باید نسبت به عملکرد خود در اجرای مأموریت‌های محول شده به سازمان خود پاسخگو باشند. از طرف دیگر امکان‌سنجی برای هر تغییری اعم از ایجاد رشته، دانشکده یا هر بست جدیدی در دانشگاه‌ها نیز متوجه هیئت‌امناهای دانشگاه‌هاست. با وجود اینکه این مقاله وظایف مختلفی را برای هیئت‌امنا در نظر گرفته، اما به نظر می‌رسد پاسخگویی شفاف نسبت به عدم اجرای آن‌ها وجود ندارد؛ از این رو می‌تواند متولیان آموزش عالی فکر اساسی برای پاسخگو کردن مسیر طی‌شده از سوی دانشگاه‌ها بیندیشند تا علاوه بر حفظ استقلال، از کج‌روی و هدر رفتن بودجه‌های دولتی نیز جلوگیری شود.

حسین سیمایی صراف، وزیر علوم درباره سازوکارهای افزایش استقلال جدید دانشگاه‌ها که یکی از برنامه‌های او در زمان گرفتن رأی اعتماد از مجلس هم بوده، به «فرهیختگان» می‌گوید: «اگر دانشگاه‌ها بتوانند از همین استقلال که امروز دارند، استفاده کنند خیلی نتیجه‌بخش خواهد بود.»

از آخرین مصوبات ۱۰ دانشگاه اطلاعی در دست نیست!

یکی دیگر از موضوعات مهم درباره فعالیت هیئت‌امناها را باید عدم شفافیت درباره اعضای حاضر در این هیئت‌ها دانست. به طوری که با نگاهی به سایت ۲۱ دانشگاه کشور، متوجه شدیم در ۱۳ دانشگاه به عبارت دقیق‌تر در ۶۱ درصدشان هنوز نام مسئولان وقت وزارت علوم به عنوان هیئت‌امنا انتشار شده است. اسامی‌ای که حاکی از آن است حتی دانشگاه‌ها حاضر نیستند به اندازه به‌روزرسانی اسامی اعضای حقوقی هیئت‌امناها هم شفافیت به‌موقعی داشته باشند.

عدم شفافیت تنها به اینجا ختم نمی‌شود، بلکه اطلاع‌رسانی دقیقی هم پیرامون اقدامات صورت‌گرفته از سوی این هیئت‌ها وجود ندارد. به طوری که با بررسی سایت دانشگاه‌ها می‌توان دریافت ۱۰ دانشگاه که معادل ۴۷

درصدشان می‌شوند؛ عملاً هیچگونه اطلاع‌رسانی پیرامون آخرین مصوبات هیئت‌امناها ندارند. اتفاقی که نشان می‌دهد دانشجویان، کارمندان و اساتید این دانشگاه‌ها حتی نمی‌توانند در جریان آخرین تصمیمات قرار بگیرند و قطعاً این مسئله باعث ایجاد سردرگمی در برنامه‌ریزی‌ها چه از لحاظ مالی و چه وضعیت تحصیلی و شغلی برای جامعه هدف این مصوبات خواهد شد.

وزیر علوم: عملکرد هیئت‌امناها شفاف باشد!

طبیعتاً یکی از موضوعاتی که می‌تواند به سهم خود تأثیری در شرایط فعلی فعالیت هیئت‌امناها داشته باشد، وجود شفافیت است؛ چراکه اگر اعضا تصور کنند در پشت اتاق‌های شیشه‌ای حضور دارند نگاه‌شان به تصمیم‌گیری‌ها متفاوت شده و همچنین در روند برگزاری جلسات هم اثرگذار است؛ درحالی‌که اگر همین مسیر فعلی تداوم داشته باشد، نمی‌توان پیش‌تر شدن استقلال هیئت‌امنا را به‌مثابه افزایش اتفاقات مثبت برای جامعه دانشگاهی تلقی کرد.

وزیر علوم در پاسخ به سؤال چرایی عدم شفاف فعالیت هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها می‌گوید: «اینکه دانشگاه‌ها استقلال دارند اما مصوبات هیئت‌امناهای را مشاوری سایت‌شان قرار نمی‌دهند؛ درست نیست و قطعاً باید این کار را انجام دهند؛ چراکه تصمیمات آن‌ها یک سری ذینفعان و مخاطبانی دارند که قطعاً باید در جریان تصمیمات قرار بگیرند.» هرچند وزیر علوم تنها به گفتن همین جمله بسنده می‌کند؛ اما سؤال اصلی در این میان آن است که این وزارتخانه چه سازوکاری برای الزام دانشگاه‌ها به انتشار آخرین مصوبات دارد؟ البته این بدان معنی نخواهد بود که مسئولان وزارت علوم باید تنها در حوزه انتشار مصوبات ورود جدی داشته باشند، بلکه باید شفافیت به معنی کلی آن در دستورکار قرار گرفته و همچنین مشخص شود که در صورت عدم رعایت این موارد چه عواقبی متوجه دانشگاه‌های خاطی خواهد شد؟

طبیعتاً در اینجا مرکز هیئت‌های امنای و هیئت‌های ممیزه وزارت علوم نقش تعیین‌کننده‌ای برای سروسامان دادن به فعالیت هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها برعهده دارند؛ چراکه براساس قانون، بررسی و صدور احکام اعضای هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها، بررسی و صدور احکام اعضای کمیسیون دائمی دانشگاه‌ها، بررسی، تأیید و ابلاغ بودجه‌های تفصیلی، تشکیلات و آیین‌نامه‌های مالی، معاملاتی، اداری و استخدامی، جمع‌آوری صورت‌جلسات هیئت‌های امنای مناطق و کمیسیون‌های دائمی وابسته و استخراج مصوبات هیئت‌های امنای و نگهداری از آنها، شرکت در جلسات هیئت‌های امنای مناطق مختلف و همکاری در انجام امور مربوط به تشکیل جلسات هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها تنها بخشی از وظایف این مرکز به‌شمار می‌رود؛ وظایفی که هر کدام در تنظیم و اصلاح روند آموزش هیئت‌امناهای دانشگاه‌ها هم‌بسرایی داشته و می‌توانند فرمان آموزش دانشگاه در این زمینه را تنظیم کنند.

نام دانشگاه	تعداد اعضای هیئت‌امنا (حقیقی+حقوقی)	تاریخ آخرین جلسه	وضعیت اطلاع‌رسانی جلسات	وضعیت انتشار مصوبات	آرشیو مصوبات
تهران	۱۲ نفر (۶ عضو حقوقی و ۶ عضو حقیقی)	۲۶ مرداد ۱۴۰۳	اول اسفند سال گذشته	اول اسفند سال گذشته	شامل برهه زمانی دوره اول هیئت‌امنا تا اول اسفند سال گذشته
تربیت مدرس	۱۱ نفر (۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	۱۴ اسفند ۱۴۰۲	نامشخص	از سال ۱۳۶۶ تا ۱۴ اسفند ۱۴۰۲
صنعتی شریف	۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی	۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۳	نامشخص	نامشخص	نامشخص
شهید بهشتی	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص
علم و صنعت	۱۰ نفر (۴ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	تا سال ۹۷
الزهراس	۱۱ نفر (۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	۱۴ اسفند ۱۴۰۱	نامشخص	ندارد
امیرکبیر	۱۱ نفر (۶ عضو حقوقی و ۵ عضو حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	ندارد
علامه طباطبایی	۱۱ نفر (۶ نفر حقوقی و ۵ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	۲۰ شهریور ۱۴۰۲
خواجه نصیرالدین طوسی	۱۰ نفر (۵ نفر حقوقی و ۵ نفر حقیقی)	نامشخص	۱۰ بهمن‌ماه ۱۴۰۲	۱۰ بهمن‌ماه ۱۴۰۲	به صورت محدود
خوارزمی	۱۱ نفر (۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	تا شهریور ۱۴۰۱
ملی مهارت	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از ۱۴۰۰ به بعد درج نشده است
اصفهان	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص
صنعتی اصفهان	۱۰ نفر (۴ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	۲۳ دی ماه ۱۴۰۲ آخرین مصوبه بازگذاری شده
شیراز	۱۴ نفر (۹ نفر حقوقی و ۵ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	۲۵ فروردین‌ماه امسال آخرین مصوبه منتشر شده اطلاع‌رسانی
تبریز	نامشخص	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از دی‌ماه ۹۶ تا ۳ مرداد ۱۴۰۳ (به صورت منظم منتشر نشده است)
اراک	۱۳ نفر (۷ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از ۲۷ خرداد ۹۴ تا ۱۴۰۲ مرداد
یزد	۱۲ نفر (۶ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	ندارد
کردستان	۱۱ نفر (۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از ۱۷ مرداد ۹۳ تا ۹۳ امسال
فردوسی مشهد	۱۲ نفر (۶ عضو حقوقی و ۶ عضو حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	۲۶ اسفند سال گذشته
چمران اهواز	۱۵ نفر (۹ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از مرداد ۱۳۹۲ تا اردیبهشت ۱۴۰۰
ارومیه	۱۱ نفر (۵ نفر حقوقی و ۶ نفر حقیقی)	نامشخص	نامشخص	نامشخص	از ۱۴۰۰ تا تیر ۱۴۰۳
اعضای حقیقی: علی سلاجقه، محمدصادق معتمدیان، هاشم داداشپور، ایرج میرزایی، میرقاسم میرزاده و محمدحسین بهشتی					